KNF | KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

METODYKA PRZEPROWADZANIA TESTÓW WARUNKÓW SKRAJNYCH W ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ I W ZAKŁADACH REASEKURACJI ZA 2017 ROK

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

WARSZAWA, MAJ 2018

DEPARTAMENT MONITOROWANIA RYZYK
WYDZIAŁ METODYKI WYMOGÓW KAPITAŁOWYCH

SŁOWA KLUCZOWE: TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH, RYZYKO, ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ, ZAKŁAD REASEKURACJI, WYPŁACALNOŚĆ, SCR, MCR, ŚRODKI WŁASNE

SPIS TREŚCI

1. Podstawowe zmiany metodyki testów warunków skrajnych dla sektora ubezpieczeń 3
2. Założenia ogólne 3
3. Ryzyko stopy procentowej 4
4. Łączny scenariusz dla wybranych rodzajów ryzyka rynkowego 5
5. Ryzyko rezerw 6
6. Ryzyko katastrof spowodowanych przez człowieka (dział II) 8
7. Ryzyko obniżenia oceny kredytowej największego emitenta/kontrahenta 8
8. Ryzyko „twardego" Brexitu 8

1. Podstawowe zmiany metodyki testów warunków skrajnych dla sektora ubezpieczeń

Po analizie wyników testów warunków skrajnych za 2016 r. oraz w oparciu m.in. o wnioski z Badania i Oceny Nadzorczej (BION), raportów dotyczących własnej oceny ryzyka i wypłacalności (ORSA), przeglądu formuły standardowej SCR oraz planów finansowych na 2018 rok, UKNF dokonał rewizji metodyki przeprowadzania testów warunków skrajnych w zakładach ubezpieczeń i w zakładach reasekuracji za 2017 rok.

W metodyce nastąpiły następujące zmiany w zakresie rodzajów ryzyka objętych badaniem:

- z zakresu badań zostały usunięte następujące scenariusze: scenariusz objęcia obligacji skarbowych i komunalnych wymogiem kapitałowym dla ryzyka koncentracji aktywów i ryzyka spreadu kredytowego w ramach formuły standardowej SCR, scenariusz jednoczesnej realizacji ryzyka katastroficznego i ryzyka niewykonania zobowiązania przez reasekuratora dla zakładów ubezpieczeń/reasekuracji działu II, scenariusze analizy wrażliwości rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dla celów wypłacalności na założenia przyjęte do wyceny rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dla celów wypłacalności (założenia inne niż uwzględnione w podmodułach ryzyka w SCR), scenariusz ryzyka IT/cyberryzyka oraz scenariusz ryzyka płynności;
- zmieniono głębokości szoków w testach warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej oraz dla łącznego scenariusza dla wybranych rodzajów ryzyka rynkowego;
- zmieniono test warunków skrajnych dla ryzyka rezerw (dział I), który w ubiegłym roku był przeprowadzany jako dodatkowy test warunków skrajnych dotyczący zwrotu opłat likwidacyjnych lub innych opłat im równoważnych;
- zmieniono scenariusz testów warunków skrajnych dla ryzyka rezerw (dział II) oraz ryzyka katastroficznego (dział II);
- dodano następujące nowe testy warunków skrajnych:
  - scenariusz obniżenia oceny kredytowej największego emitenta/kontrahenta o jeden stopień jakości kredytowej (CQS),
  - scenariusz „twardego Brexitu".

2. Założenia ogólne

Testy warunków skrajnych zakłady ubezpieczeń/reasekuracji powinny przeprowadzić na podstawie rocznych danych i informacji do celów nadzoru wg stanu na 31 grudnia 2017 r.

Testy warunków skrajnych są przeprowadzane przy założeniu, że zmiana czynnika ryzyka zachodzi w pełnej wysokości w ostatnim dniu okresu, na który zostały wykonane testy warunków skrajnych i jest dokonywana ocena natychmiastowego wpływu szoków na sytuację finansową zakładu ubezpieczeń/reasekuracji.

Ocena skutków realizacji poszczególnych testów warunków skrajnych jest przeprowadzana niezależnie od pozostałych testów warunków skrajnych.

W testach warunków skrajnych dla:

- łącznego scenariusza dla wybranych rodzajów ryzyka rynkowego,

- ryzyka rezerw,
- ryzyka obniżenia oceny kredytowej największego emitenta/kontrahenta,

zakłady ubezpieczeń/reasekuracji powinny przeliczyć aktywa i zobowiązania dla celów wypłacalności, środki własne, SCR i MCR po nałożeniu szoków, przy czym zakłady ubezpieczeń/reasekuracji, dla których przed szokiem SCR < 90% AMCR mogą podać SCR, MCR i margines ryzyka sprzed szoku.

Poprawność wykonania testów warunków skrajnych powinna być potwierdzona podpisami Członków Zarządu lub innych uprawnionych do tego osób zgodnie z reprezentacją i przekazana w formie elektronicznej jako skan poprzez aplikację SNU.

3. Ryzyko stopy procentowej

W teście warunków skrajnych dla ryzyka stopy procentowej zakłady ubezpieczeń/reasekuracji powinny dokonać wyznaczenia SCR dla dwóch scenariuszy: wzrostu i spadku stóp procentowych (szoku górnego i dolnego) i zaprezentować wymóg kapitałowy dla podmodułu ryzyka stopy procentowej, SCR dla modułu ryzyka rynkowego oraz całkowity SCR zakładu ubezpieczeń/reasekuracji. Przy wyliczaniu wymogu kapitałowego dla ryzyka stopy procentowej oraz całkowitego SCR należy zastosować wyznaczone przez UKNF wielkości szoków (dolny i górny) uzależnione od terminu zapadalności przepływów pieniężnych poprzez zastąpienie nimi analogicznych parametrów w formule standardowej SCR dla ryzyka stopy procentowej. Wartości szoków zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Głębokości szoków dla ryzyka stopy procentowej[1]

Termin[2]	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Szok dolny	-54%	-50%	-49%	-50%	-53%	-54%	-56%	-57%	-57%	-55%
Szok górny	91%	96%	97%	92%	83%	83%	78%	75%	74%	77%
Termin	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**
Szok dolny	-53%	-51%	-49%	-46%	-44%	-42%	-40%	-39%	-37%	-35%
Szok górny	79%	80%	80%	79%	78%	76%	75%	73%	71%	69%
Termin	**21**	**22**	**23**	**24**	**25**	**26**	**27**	**28**	**29**	**30**
Szok dolny	-34%	-33%	-31%	-30%	-29%	-28%	-27%	-26%	-25%	-24%
Szok górny	67%	65%	63%	61%	60%	58%	56%	54%	53%	51%
Termin	**31**	**32**	**33**	**34**	**35**	**36**	**37**	**38**	**39**	**40**
Szok dolny	-23%	-23%	-22%	-21%	-21%	-20%	-19%	-19%	-18%	-18%
Szok górny	50%	48%	47%	46%	45%	43%	42%	41%	40%	39%
Termin	**41**	**42**	**43**	**44**	**45**	**46**	**47**	**48**	**49**	**50**
Szok dolny	-17%	-17%	-16%	-16%	-16%	-15%	-15%	-15%	-14%	-14%
Szok górny	38%	37%	36%	36%	35%	34%	33%	33%	32%	31%

Zakłady ubezpieczeń/reasekuracji powinny poddać szokowi podstawową strukturę terminową stopy procentowej wolnej od ryzyka publikowaną przez EIOPA wg stanu

[1] Kalibracja własna UKNF, cała krzywa po szoku dostępna w załączniku (arkusz kalkulacyjny).
[2] Termin zapadalności w latach.

na 31 grudnia 2017 r. jedynie dla PLN. Szoki dla krzywych w pozostałych walutach pozostają zgodne z formułą standardową.

4. Łączny scenariusz dla wybranych rodzajów ryzyka rynkowego

W ramach tego scenariusza zakłady ubezpieczeń/reasekuracji powinny poddać szokom podstawową strukturę terminową stopy procentowej wolnej od ryzyka publikowaną przez EIOPA wg stanu na 31 grudnia 2017 r. oraz wartości aktywów i zobowiązań po realizacji szoków znajdujących się w poniższych tabelach i załączonym arkuszu kalkulacyjnym.

Tabela 2. Głębokości szoków dla ryzyka stopy procentowej w łącznym scenariuszu dla wybranych rodzajów ryzyka rynkowego[3]

Termin[4]	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**
Szok	83%	80%	75%	65%	55%	52%	46%	42%	41%	42%
Termin	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**
Szok	43%	44%	44%	44%	43%	43%	42%	41%	40%	39%
Termin	**21**	**22**	**23**	**24**	**25**	**26**	**27**	**28**	**29**	**30**
Szok	38%	37%	36%	35%	34%	33%	32%	31%	30%	29%
Termin	**31**	**32**	**33**	**34**	**35**	**36**	**37**	**38**	**39**	**40**
Szok	29%	28%	27%	26%	26%	25%	25%	24%	23%	23%
Termin	**41**	**42**	**43**	**44**	**45**	**46**	**47**	**48**	**49**	**50**
Szok	22%	22%	21%	21%	20%	20%	19%	19%	19%	18%

Tabela 3. Głębokości szoków dla spreadu kredytowego obligacji korporacyjnych

Stopień jakości kredytowej	**Wzrost spreadu dla obligacji korporacyjnych (pb)**
0	5
1	8
2	14
3	48
4	69
5 i 6	96
Bez ratingu	108

Tabela 4. Głębokości szoków dla ryzyka cen akcji i udziałów

Wyszczególnienie	**Głębokość szoku**
Akcje krajowych zakładów ubezpieczeń powiązanych, w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt. 31 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej	Zmiana nadwyżki aktywów nad zobowiązaniami zakładu powiązanego, zgodnie z tym scenariuszem
Akcje pozostałych podmiotów powiązanych, w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt. 31 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej	-16%
Pozostałe akcje i udziały	-33%

[3] Kalibracja własna UKNF, cała krzywa po szoku dostępna w załączniku (arkusz kalkulacyjny).
[4] Termin zapadalności w latach.

Głębokość szoku dla ryzyka walutowego stanowi spadek o 8% wartości polskiego złotego w stosunku do wszystkich innych walut.

5. Ryzyko rezerw

a) Zakłady ubezpieczeń działu I

Test warunków skrajnych dla ryzyka rezerw zakładów ubezpieczeń działu I dotyczy rezerw techniczno-ubezpieczeniowych dla ubezpieczeń, w których świadczenie jest ustalane w oparciu o określone indeksy lub inne wartości bazowe i ubezpieczeń z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym dla celów wypłacalności.

W teście warunków skrajnych dla ryzyka rezerw zakłady ubezpieczeń działu I powinny założyć całkowity zwrot pobranych w okresie obowiązywania zawartych umów ubezpieczenia opłat likwidacyjnych lub innych opłat im równoważnych (lub wyrównania obniżonej wartości wykupu) dla umów ubezpieczenia z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, zaklasyfikowanych do grupy 3 ubezpieczeń na życie, jednakże z pominięciem umów ubezpieczenia zawieranych w ramach IKE, IKZE i PPE.

Należy przyjąć, iż zwrot opłat likwidacyjnych lub innych opłat im równoważnych (lub wyrównanie obniżonych wartości wykupu) dotyczy 100% umów ubezpieczenia, z których pobrano opłaty likwidacyjne lub inne opłaty im równoważne (lub obniżono wartość wykupu) przy założeniu 10-letniego okresu przedawnienia.

Dodatkowo należy założyć, że na 31 grudnia 2017 r. roszczenie o zwrot opłat nie zostało wypłacone, tj. powstało zobowiązanie z tytułu zwrotu pobranych opłat likwidacyjnych lub innych opłat im równoważnych (lub wyrównania obniżonych wartości wykupu) powiększone o wartość odsetek ustawowych liczonych od dnia pobrania opłaty likwidacyjnej lub innych opłat im równoważnych (wyrównania obniżonej wartości wykupu).

b) Zakłady ubezpieczeń/reasekuracji działu II

Test warunków skrajnych dla ryzyka rezerw zakładów ubezpieczeń/reasekuracji działu II dotyczy rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto (w tym rezerw na skapitalizowaną wartość rent) dla celów wypłacalności z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody osobowe powstałe w związku z ruchem tych pojazdów.

W ramach testu warunków skrajnych należy uwzględnić umowy ubezpieczenia aktywne według stanu na dzień przeprowadzania testu warunków skrajnych oraz umowy nieaktywne przy założeniu 20-letniego okresu przedawnienia roszczeń.

W teście warunków skrajnych dla ryzyka rezerw zakłady ubezpieczeń/reasekuracji działu II powinny przeliczyć wartość rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia brutto dla celów wypłacalności z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody osobowe powstałe w związku z ruchem tych pojazdów przy założeniu, że zakład wypłaci wszystkie zadośćuczynienia za stan wegetatywny[5] w wysokości

[5] Przez stan wegetatywny rozumie się również m.in. śpiączkę, stan minimalnej świadomości oraz zespół zamknięcia przez okres dłuższy niżeli 3 miesiące.

100 000 zł na uprawnionego. Dodatkowo, należy założyć, że w przypadku osób bliskich poszkodowanego, który doznał ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu, przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie za zerwane więzi z poszkodowanym w średniej wysokości 50 000 zł na roszczącą osobę. Zarówno na jednego poszkodowanego w stanie wegetatywnym, jak i jednego poszkodowanego, który doznał ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu przypadają po trzy osoby, którym należy się zadośćuczynienie.

W teście warunków skrajnych należy rozważyć następujące cztery scenariusze:

- Scenariusz I: wypłacone zostają tylko zadośćuczynienia dla osób bliskich poszkodowanego w stanie wegetatywnym;
- Scenariusz II: wypłacone zostają zadośćuczynienia dla osób bliskich poszkodowanego w stanie wegetatywnym oraz 10% spośród pozostałych poszkodowanych osób w wyniku wypadków drogowych doznało ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu;
- Scenariusz III: wypłacone zostają zadośćuczynienia dla osób bliskich poszkodowanego w stanie wegetatywnym oraz 20% spośród pozostałych poszkodowanych osób w wyniku wypadków drogowych doznało ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu;
- Scenariusz IV: wypłacone zostają zadośćuczynienia dla osób bliskich poszkodowanego w stanie wegetatywnym oraz 30%[6] spośród pozostałych poszkodowanych osób w wyniku wypadków drogowych doznało ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu.

Dodatkowo w scenariuszach II-IV należy założyć, że odsetek poszkodowanych osób, które doznały ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu i których bliscy wystąpią o roszczenie wynosi odpowiednio:

Tabela 5. Odsetek poszkodowanych osób, których bliscy wystąpią o roszczenie

Rok	**1998**	**1999**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**
Odsetek poszkodowanych	10%	10%	15%	20%	25%	30%
Rok	**2004**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**
Odsetek poszkodowanych	35%	40%	45%	50%	55%	60%
Rok	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Odsetek poszkodowanych	65%	70%	75%	80%	85%	90%
Rok	**2016**	**2017**				
Odsetek poszkodowanych	90%	90%				

[6] Raport Komendy Głównej Policji Wypadki drogowe w Polsce w 2017 roku wskazuje, iż w 2017 roku w wyniku wypadków drogowych rannych zostało 39 466 osób, w tym 11 103 ciężko (liczba ciężko rannych nie przekroczyła 30%).

6. Ryzyko katastrof spowodowanych przez człowieka (dział II)

W teście warunków skrajnych dla ryzyka katastrof spowodowanych przez człowieka zakłady ubezpieczeń/reasekuracji działu II powinny dokonać wyznaczenia SCR:

- dla ryzyka pożaru zgodnie z art. 132 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/35 (dalej: *rozporządzenie delegowane*),
- dla ryzyka morskiego zgodnie z art. 130 rozporządzenia delegowanego,
- dla ryzyka lotniczego zgodnie z art. 131 rozporządzenia delegowanego,

przy czym identyfikacja największych ekspozycji wobec ww. rodzajów ryzyka powinna być przeprowadzona na podstawie największej ekspozycji netto zakładu ubezpieczeń/reasekuracji a nie ekspozycji brutto.

W teście warunków skrajnych dla ryzyka pożaru, ryzyka morskiego, ryzyka lotniczego zakłady ubezpieczeń/reasekuracji działu II powinny zaprezentować wymóg kapitałowy SCR dla ryzyka pożaru, ryzyka morskiego, ryzyka lotniczego, SCR dla ryzyka katastroficznego w ubezpieczeniach innych niż ubezpieczenia na życie oraz całkowity SCR zakładu.

Więcej informacji dotyczących wyboru największej ekspozycji netto można znaleźć w rozdziale 5.7. porady EIOPA dla Komisji Europejskiej (https://eiopa.europa.eu/Publications/Consultations/EIOPA-18-075-EIOPA_Second_set_of_Advice_on_SII_DR_Review.pdf).

7. Ryzyko obniżenia oceny kredytowej największego emitenta/kontrahenta

W teście warunków skrajnych dla ryzyka obniżenia oceny kredytowej największego emitenta/kontrahenta (mierzonego ekspozycją brutto zakładu wobec emitenta/kontrahenta) zakłady ubezpieczeń/reasekuracji powinny przeprowadzić scenariusz spadku oceny kredytowej największego emitenta/kontrahenta o jeden stopień jakości kredytowej (CQS).

8. Ryzyko „twardego" Brexitu

Na podstawie art. 50 Traktatu Lizbońskiego Wielka Brytania 29 marca 2017 roku rozpoczęła formalną procedurę opuszczenia Unii Europejskiej przez Zjednoczone Królestwo (Brexit). Kluczowym elementem Brexitu będzie sposób realizacji "wyjścia" Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej (UE), a tym samym opuszczenie przez Wielką Brytanię wewnętrznego pojedynczego rynku finansowego UE.

„Twardy" Brexit zdefiniowany jest następująco:

1) Wielka Brytania staje się krajem trzecim, którego system wypłacalności nie jest równoważny z systemem Wypłacalność II;
2) instrumenty pochodne emitowane przez instytucje finansowe z Wielkiej Brytanii nie będą uznawane za techniki przenoszenia ryzyka, gdyż nie będzie spełniony warunek z art. 209 ust. 1 rozporządzenia delegowanego, zgodnie z którym za techniki przenoszenia ryzyka można uznać tylko te techniki, dla których spełnione zostały wszystkie wskazane kryteria, w szczególności, iż warunki umowne i przeniesienie ryzyka mają skutki prawne i są wykonalne we wszystkich właściwych jurysdykcjach;

3) w ryzyku spreadu kredytowego oraz koncentracji aktywów ekspozycje wobec rządu Wielkiej Brytanii, banku centralnego Wielkiej Brytanii (ekspozycje denominowane i finansowane w walucie krajowej tego rządu centralnego i banku centralnego) oraz ekspozycje w pełni, bezwarunkowo i nieodwołanie gwarantowane przez ww. instytucje nie będą traktowane jak ekspozycje z czynnikiem ryzyka wynoszącym 0%;
4) w ryzyku koncentracji aktywów ekspozycje wobec zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji, instytucji kredytowych i instytucji finansowych z Wielkiej Brytanii nieposiadających ratingów otrzymają wagę ryzyka 73%;
5) w ryzyku niewykonania zobowiązania przez kontrahenta ekspozycjom wobec zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji, instytucji kredytowych i instytucji finansowych z Wielkiej Brytanii nieposiadających ratingów przyporządkowane zostanie PD w wysokości 4,2%;
6) za technikę przenoszenia ryzyka zostanie uznana umowa reasekuracji, jeżeli kontrahentowi z Wielkiej Brytanii zostanie przypisany stopień jakości kredytowej (CQS) równy 3 lub lepszy.

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
skr. poczt. 419
00-950 Warszawa

tel. (48) 22 262 50 00
fax (48) 22 262 51 11
e-mail: knf@knf.gov.pl
www.knf.gov.pl